

หนังสือความรู้

การส่งเสริมคุณธรรม ตามหลักการระเบิดจากข้างใน

โดย พลอากาศเอกวีรวิทย์ คงศักดิ์
ประธานอนุกรรมการขับเคลื่อนแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ

คำนำ

ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี รัฐบาลมุ่งหวังที่จะพัฒนาประเทศให้มีความวัฒนาสถาพร มี “คุณธรรมนำการพัฒนา” สร้างคนไทยเป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์” สร้าง “สังคมคุณธรรมที่เกื้อกูลและแบ่งปัน” เพื่อก้าวสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ด้วยการสร้าง “ความเข้มแข็งจากภายใน” โดยขับเคลื่อนตามแนวคิด “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ผ่านกลไก “ประชารัฐ” ให้ครอบคลุมในทุกมิติ จึงได้ประกาศใช้ “แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2559 - 2564)” เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2559 โดยมีคณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติเป็นผู้นำกำกับดูแล ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมปลูกฝังคุณธรรม สร้างค่านิยม จิตสำนึกที่ดีแก่ประชาชน โดยมีหลักการสำคัญ คือ ให้นำหลักคำสอนทางศาสนาที่ตนนับถือไปปฏิบัติ น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและวิถีวัฒนธรรมไทยไปใช้ในการดำรงชีวิต

คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ จึงได้มีนโยบายให้ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคสื่อมวลชน และภาคประชาชน ร่วมกันผนึกพลังในการขับเคลื่อนให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรม โดยเน้นปลูกฝังคุณธรรมที่พึงประสงค์ 4 ประการ อันได้แก่พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา จึงมีการจัดประชุมสร้างความเข้าใจ กระตุ้น และติดตามการขับเคลื่อนแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติใน 4 ภูมิภาคทั่วประเทศ

กรมการศาสนา และศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) ในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ จึงจัดการประชุมวิชาการ “ประชาธิรัฐร่วมใจ ขับเคลื่อนสังคมไทยสู่สังคมคุณธรรม พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา” และสมัชชาคุณธรรมระดับภาค ซึ่งภายในงานมีการปาฐกถาและบรรยายพิเศษจากบุคคลสำคัญและผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องด้านการส่งเสริมคุณธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจในการขับเคลื่อนคุณธรรมพอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา ผ่านหลักการระเบิดจากข้างใน เพื่อให้ประเทศมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) เล็งเห็นสาระสำคัญอันเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมคุณธรรม จึงได้จัดทำและเผยแพร่ให้แก่เครือข่ายองค์กรภาคีและผู้สนใจทั่วไป

**การส่งเสริมคุณธรรม
พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา
ตามหลักการระเบิดจากข้างใน**

.....

โดย พลอากาศเอกวีรวิท คงศักดิ์
ประธานอนุกรรมการขับเคลื่อนแผนแม่บทส่งเสริม
คุณธรรมแห่งชาติ

.....

**งานประชารัฐร่วมใจ
ขับเคลื่อนสังคมไทยสู่สังคมคุณธรรม
“พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา”
และสมัชชาคุณธรรมภาคเหนือ**

.....

วันพฤหัสบดีที่ 8 มีนาคม 2561
เวลา 11.00-12.00 น.
ณ โรงแรม วัจจันท์ รีเวอร์วิว จังหวัดพิษณุโลก

ที่ผ่านมาเรามองคุณธรรมเป็นเรื่องของพฤติกรรมมนุษย์ แต่ความจริงคุณธรรมนั้นเป็นสิ่งที่อยู่ในตัวของพวกเราทุกคนมาตั้งแต่เกิด ถ้าเราจะเรียกให้ใหม่ก็เปรียบเหมือนเป็นดีเอ็นเอของเรา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานนิพนธ์สอนไว้ว่า

**“ถึงสูงศักดิ์อัครฐานสักปานไหน
ถึงวิไลเลิศฟ้าสง่าศรี
ถึงเก่งกาจฉลาดกล้าปัญญาดี
ถ้าไม่มีคุณธรรมก็ต่ำคน”**

หมายความว่า คุณธรรมนั้นคือมาตรฐานความเป็นคน เพราะฉะนั้นที่พระองค์ท่านได้พระราชทานกลอนบทนี้ก็เพื่อเตือนพวกเราให้นึกไว้อย่างหนึ่งว่า คุณธรรมนั้นไม่ใช่เรื่องที่ห่างไกล ไม่ใช่เรื่องนามธรรม แต่เป็นเรื่องที่อยู่ในตัวคุณ อยู่ที่ว่าคุณหาจุดและตั้ง

คุณค่าออกมาได้มากนักน้อยเพียงใด เพราะว่าความเป็นคนหรือความเป็นมนุษย์นั้น เรามีความเหนือกว่า มีความสูงกว่าจากสัตว์โลกทั้งปวง เพราะฉะนั้นเราก็ต้องมาคิดว่าแล้วเราจะทำอย่างไรที่จะให้คนอยู่ร่วมกันได้

สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ท่านได้ตรัสสอนนายแพทย์ไว้ว่า

**“ฉันไม่ได้ต้องการให้เธอเป็นหมอเพียงประการเดียว
แต่ต้องการให้เธอเป็นหมอมที่มีหัวใจ
ของความเป็นมนุษย์ด้วย”**

หมอมจะมีพฤติกรรมดูแลคนไข้ให้ดีหรือไม่ดีอยู่ที่จิตใจของหมอ ถ้าหมอดูแลคนไข้เสมือนบิดามารดาตนเอง พฤติกรรมในการดูแลคนไข้จะมีความชัดเจนและเป็นการดูแลอย่างสุดความสามารถ แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าหลักคิดของหมอกคนนั้นมองในเชิงพาณิชย์มากเกินไป การที่จะอุทิศตน ทุ่มเทในการดูแลคนไข้อย่อมน้อย ที่สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ท่านได้ทรงสอนไว้ก็คือ เราจะต้องมีความเป็นมนุษย์อยู่ในหัวใจ เราทุกคนมีร่างกายเป็นมนุษย์ และเราต้องถามตัวเราได้ว่าใจของเรานั้นเป็นมนุษย์ด้วยหรือไม่ แน่نونเกิดมากายเราเป็นมนุษย์แน่ แต่อยู่ๆ ไปแล้วอาจจะไม่ใช่ และเราควรอบรมบุตรให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ หมายถึงร่างกายเป็นมนุษย์ด้วยลักษณะอะไรต่างๆ แต่สิ่งที่ตามมาก็คือ ให้มีจิตใจของความเป็นมนุษย์ด้วย

ความเป็นมนุษย์คือ ให้เป็นคนที่มีความพรหมวิหารสี่มีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ฉะนั้นจิตใจหรือความคิดของเราจึงต้องถูกหล่อหลอม กล่อมเกล่าให้มีคุณธรรม ทุกคนมีสภาพเป็นมนุษย์ แล้วทำให้ใจของเราเป็นมนุษย์ได้หรือไม่

ท่านทรงบอกให้เรารู้จักตนเองด้วยตนเอง คุณธรรมนั้นเป็นเรื่องที่ตัวเองจะต้องคิด กลั่นกรอง แล้วรู้ว่าเป็นอย่างไร คนภายนอกพ่อแม่หรือสังคมเป็นผู้ที่บอกได้แต่เพียงว่าเราน่าจะอย่างไร

สิ่งสำคัญที่เป็นหลักพระพุทธศาสนาที่สอนกันมาตลอดก็คือคำว่า “หิริโอตตปปะ” ซึ่งถ้าเราพิจารณาตามศัพท์แล้วคือความหมายของคำว่า **คุณธรรม จริยธรรม**

หิริ นั้นหมายถึงการละอายต่อบาป การละอายต่อบาปนั้นเป็นเรื่องของจิตใจ ซึ่งหมายความว่า ให้จิตใจเรามีความละอาย

โอตตปปะ เป็นเรื่องของความกลัวบาป นั่นก็คือ มีกฎเกณฑ์ของสังคมหรือกฎเกณฑ์ของใจที่บังคับเรา ส่วนหลังนี้ที่เราเรียกว่า จริยธรรม

เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่า คำว่า **คุณธรรม** กับ **จริยธรรม** เป็นสิ่งที่อยู่ด้วยกันและคู่กัน คุณธรรมเป็นเรื่องของจิตใจ ส่วนจริยธรรมเป็นเรื่องความประพฤติ ความประพฤติก็ได้แก่การที่เราพูดหรือการกระทำต่างๆ

ด้วยเหตุนี้ในแผนแม่บทพุทธศาสนาตร์ชาติจึงได้มองว่า อนาคตของคนไทยจะต้องเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีจิตสาธารณะ และทำประโยชน์แก่ส่วนรวม เพราะฉะนั้นสิ่งที่ต้องการก็คือให้คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ นี้คือเป้าหมายที่ตั้งไว้ว่าในอีก 20 ปีข้างหน้า

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2579 คนไทยทุกคนจะต้องเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ
มนุษย์สมบูรณ์แบบคือคำว่า Perfect เป็นคนที่สมบูรณ์แบบ
ทั้งเรื่องของร่างกายและจิตใจ เราต้องทำ “คน” ให้เป็น “มนุษย์”
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร
ทรงมีพระราชดำรัสไว้ว่า

‘เราจะต้องทำคนให้เป็นมนุษย์’

ร่างกายเราเป็นมนุษย์แน่นอน แต่ต้องยกระดับทำให้จิตใจ
ของเรามีความเป็นมนุษย์ด้วย ความเป็นคนก็เหมือนเราชงกาแฟ
การชงกาแฟหมายถึงการคนกาแฟให้เข้าที่ เพราะฉะนั้นก็ต้องมีการ
คนหรือตกลูกไปสู่สิ่งที่ดี รสชาติจึงจะอร่อย ชีวิตมนุษย์ของเราก็
เช่นเดียวกัน เราจะต้องยกระดับตัวของเราให้ได้ เพราะการที่เรา
เป็นมนุษย์นั้น ตามรากศัพท์ก็เป็นเรื่องของจิตใจสูง เพราะ
มนุษย์เป็นคนที่มียุติธรรม ดังนั้นเรื่องของจิตใจ ความรัก และความ
เมตตา กรุณาต่อผู้อื่นจึงเป็นสิ่งสำคัญของความเป็นมนุษย์ ต่อมาคือ
มนุษย์ต้องมีความสามารถในการควบคุมจิตใจของตนเองได้ การ
ควบคุมจิตใจก็คือเรื่องของความคิดดี การควบคุมความประพฤติ
ก็คือการกระทำที่ดี สองอย่างนี้คือความเป็นมนุษย์ที่เหนือกว่าตัว
เราทางด้านจิตใจ

การที่เขาเป็นอะไรเราก็สามารถจะฝึกได้ทั้งนั้น แม้กระทั่งสุนัข
เมื่อสี่สิบปีก่อนผมไปปฏิบัติราชการอยู่ที่ญี่ปุ่น มีคนพูดกันเล่นๆ ว่า
“คุณคอยดูสุนัขในญี่ปุ่นข้ามทางม้าลายก็แล้วกัน” ที่แรกผมไม่เชื่อก็

ไปยืนดู แผลกนะ สุนัขข้ามทางม้าลาย เพราะสุนัขดูคน พอคนมาถึง ก็จะมีไฟแดงแล้วค่อยเดินข้ามไป นี่คือนี่ที่เราฝึกได้ ขอภัยที่เอาไปเทียบกับสุนัข แต่พวกนี้คือสิ่งที่เราสามารถเรียนรู้ได้ว่า ทำไมเราไม่ควบคุมจิตใจของเราให้มีความเป็นมนุษย์ล่ะ

มนุษย์นั้นมีความดีอยู่ก็คือมีการเรียนรู้จากการกระทำของตัวเอง หรือที่เราเรียกว่ารู้ผิดชอบชั่วดี แต่สิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมไทยยุคปัจจุบันอาจจะเกิดปัญหา เพราะว่าเราอาจจะละเลยการควบคุมจิตใจความเป็นมนุษย์ของเรา

ความเป็นมนุษย์: ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน

มนุษย์ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน

- ไม่เอาเปรียบผู้อื่น
- ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพผู้อื่น
- ไม่ก้าวร้าว
- ประกอบสัมมาอาชีพ สร้างสังคมที่ดี

1. **ไม่เอาเปรียบผู้อื่น** เวลาเราขับรถ เราจะแข่งปาดหน้าเขาไหมครับ เราคิดจะไปเร็วกว่าเขาไหม ถ้าเราคิดจะไปเร็วกว่า เราก็อาจหาทางเอาเปรียบเขา เพราะฉะนั้นเวลาจะทำอะไรก็แล้วแต่เราต้องถามตัวเราเองว่าสิ่งที่เรานั้นเป็นการเอาเปรียบคนอื่นเขาหรือเปล่า สมมติว่าเราจะฝากลูกเข้าโรงเรียน เราถามตัวเองว่าเราเอาเปรียบคนอื่นไหม ถ้าคิดว่าสิ่งนั้นคือการเอาเปรียบก็อย่าไปทำ

2. ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น เช่น ทางเข้าออกของบ้าน คน เขาก็ต้องการใช้เพราะเป็นสิทธิของเขา เราไปจอดรถขวางหน้าบ้านเขาจนกระทั่งเกิดทะเลาะเบาะแว้งกัน นี่ก็เป็นลักษณะของการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นอย่างหนึ่ง

3. ไม่ก้าวร้าว สังคมไทยใน 20 ปีที่ผ่านมาเรามีความก้าวร้าวสูงก็เลยทำให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้ง การเสียดสี การพุดจาต่างๆ ทำให้คนคิดว่าถ้าไม่เสียดสีก็กลายเป็นเรื่องไม่มีสีสัน พอมาถึงตรงนี้เรามานั่งคิดกันได้ใหม่ว่า นี่ไม่ใช่ลักษณะของความเป็นมนุษย์มนุษย์จะต้องมีความไม่ก้าวร้าวกัน เรามีศิลปะในการพุดจากัน เรามีความเป็นกัลยาณมิตรในการพุดจากัน ทำไมเราไม่ใช่ตรงนั้น กลับใช้อำนาจบาตรใหญ่เข้าไปกดดันเขา เราใช้ความเหนือกว่าทำในสิ่งต่างๆ จนกระทั่งเกิดจุดที่ทำให้เขาทนไม่ได้

โบราณเขามีอยู่คำหนึ่งคือคำว่า “สุนัขจวนตรอก” สุนัขจวนตรอกคือสุนัขที่จะกัดแม่กระทั่งเจ้าของตัวเอง เพราะฉะนั้นอะไรก็แล้วแต่มนุษย์ก็เช่นเดียวกัน เราไม่ควรที่จะทำอะไรในลักษณะที่บังคับให้คนเขาทนไม่ได้ เราต้องมีความเมตตาต่อเขา ในบางเรื่องเราก็ให้อภัยกันบ้างในสิ่งที่เราทำได้ แล้วหาเวลาทำความเข้าใจกัน ขณะนี้สังคมไทยมีอะไรหลายอย่างที่ค่อนข้างไม่อยู่ในสภาพของความเป็นมนุษย์ จิตใจเราจะเริ่มมีความก้าวร้าวคล้ายๆ กับต่ำกว่ามนุษย์แล้ว บางครั้งเราเจอหน้ากันแทนที่จะพุดจากันดีๆ เมื่อวานนี้ปรากฏว่าเจ้าหน้าที่เทศกิจไปเตือนก็เอาดาบมาไล่ฟัน ผลสุดท้ายถูกตำรวจจับเสียดคน เสียดอนาคตไป

ทั้งๆ ที่สิ่งเหล่านี้สามารถระงับกันได้ โดยการถามตัวเราเองว่า ผิดไหม เราไปขายของตรงนั้นมันผิด เขามาเตือนมาจับเราก็ก็นโกรธ เขา พอไปโกรธแล้วก็มีการทำร้าย แล้วจากเรื่องเล็กก็เป็นเรื่องใหญ่ นี่คือเรื่องของการมีจิตใจที่ขาดความเป็นมนุษย์ไป

4. ประกอบสัมมาอาชีพ และสร้างสังคมอันดี

ความเป็นมนุษย์: คนดี

ต้องประกอบไปด้วยดังนี้

1. คิดถึงประโยชน์ส่วนรวม เอื้อเพื่อ แบ่งปัน

ผมเคยไปออกรายการโทรทัศน์ตอนก่อนที่จะรัฐประหาร ได้มี นักวิชาการมาถามผมว่าคนดีคืออะไร ความดีคืออะไร แต่จริงๆ แล้ว คำว่าคนดีก็คือ เราต้องนึกถึงคนอื่นเขา คนดีนั้นจะนึกถึงคนอื่นก่อนที่จะนึกถึงตัว เพราะฉะนั้นเราจะมีความคิดอยู่อย่างหนึ่งว่าเราจะเป็นผู้ให้ เราจะเอื้อเพื่อผู้อื่นเขา เราจะแบ่งปันในสิ่งที่เรามี บางคนอาจจะบอกว่าเรามีมากเกินไป ขอแบ่งให้คนอื่นเขาบ้าง อันนี้เป็นลักษณะหนึ่งของความเป็นมนุษย์ที่คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว

อย่างแถวบ้านผมมีร้านก๋วยเตี๋ยวติดประกาศไว้ว่า “วันที่ 9 มีนาคม ทานฟรี 1 วัน” สิ่งนี้เกิดขึ้นในสังคมไทยจริงๆ นะครับ ผมชื่นชม ผมก็เดินไปถามเขาเลยว่าเนื่องในโอกาสอะไร เขาบอกว่า “เป็นวันเกิดหนูค่ะ ตลอด 365 วัน คนมาซื้อก๋วยเตี๋ยวหนู เพราะฉะนั้นพรุ่งนี้หนูจะให้ทานฟรี” ผมก็เลยบอกว่าขอโทษที่ วันที่ 9 ผมไม่อยู่นะ แต่พรุ่งนี้จะส่งของขวัญไปให้เขา เห็นไหมครับว่าคนเรา บางทีก็ต้องมีความเอื้อเพื่อแบ่งปันกันมันถึงจะอยู่ได้ อย่าไปคิดว่า

จะจำรายคนเดียว แล้วก็เอาไว้หมดทุกอย่าง วันหนึ่งสิ่งที่คุณทำนั้น
แหละจะกลับมาหาตัวคุณ

2. **รู้ผิดชอบชั่วดี** คนดีจะต้องรู้ผิดชอบชั่วดี ควบคุมตัวเอง
3. **ควบคุมจิตใจและพฤติกรรม** ได้ดีกว่าสัตว์อื่น
4. **เรียนรู้และพัฒนาตนเอง** คนสามารถเรียนรู้การกระทำของ
ตนเองเพื่อพัฒนาตนเองได้
5. **เคารพกฎ กติกา มารยาท** ตามที่สังคมกำหนด

เมื่อเราพูดถึงคนดี ทุกคนก็คงจะนึกถึงพระบรมราชาบาทที่
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร
ได้พระราชทานไว้ก็คือ

“...ในบ้านเมืองนั้นมีทั้งคนดีและคนไม่ดี ไม่มีใครที่จะทำให้คนทุกคน
เป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมืองมีความปกติสุขเรียบร้อย จึง
มิใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดี ให้คนดี
ปกครองบ้านเมือง และควบคุมคนไม่ดี ไม่ให้มีอำนาจ ไม่ให้ก่อความ
เดือดร้อนวุ่นวายได้”

‘คุณธรรมสร้างความสงบสุข’

การควบคุมความประพฤติของคนในสังคม

มารยาท (คุณธรรม) - ความประพฤติอันพึงปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม เพื่อให้เกิดความดี ความถูกต้อง และความเจริญรุ่งเรืองเกษมสุขขึ้นในสังคม

กติกากา (จริยธรรม) - เป็นกฎเกณฑ์ หรือคำแนะนำที่เป็นเงื่อนไขให้คนในสังคมนั้นประพฤติปฏิบัติเพื่อให้การทํากิจกรรมร่วมกัน เป็นไปด้วยความราบรื่น ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น

กฎ (วินัย/กฎหมาย) - คือข้อกำหนดในธรรมชาติที่กำหนดขึ้นตามสภาวะของสังคม เพื่อใช้บังคับให้คนในสังคมนั้นประพฤติปฏิบัติ อันจะนำมาซึ่งความสงบเรียบร้อยของสังคม

คำว่า **คุณธรรม จริยธรรม และวินัย/กฎหมาย** สามคำนี้คือสิ่งที่เราใช้ในสังคมปัจจุบัน ทุกสังคมจะมีเหมือนกันแต่เรียกชื่อต่างกัน เรื่องของคุณธรรมนั้นเป็นเรื่องที่จะต้องทำให้เกิด ถ้าเรามองในแง่ของผู้รับ คนทุกคนก็สามารถจะเป็นคนดีได้

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านถึงได้สอนไว้ในเรื่องของเวไนยสัตว์คือสัตว์ที่สอนได้ แล้วก็เทียบเสมอกับบัวสี่กลุ่ม

กลุ่มแรกคือ บัวเหนือน้ำ พวกที่มีคุณธรรมคือพวกบัวเหนือน้ำคือมีจิตใจของความเป็นมนุษย์

กลุ่มที่สองคือ บัวปรึมน้ำ พวกนี้ถ้าไม่เตือน ไม่บอก หรือไม่มีตำราจมาคอยจับ พวกนี้ก็จะไม่ทำความดี

กลุ่มสุดท้ายคือ บัวได้น้ำ พวกนี้เป็นพวกว่านอนสอนยาก ก็ต้องมี การลงโทษกันทางวินัยหรือลงโทษทางกฎหมาย

หลายคนคงสงสัยว่าแล้วกลุ่มที่สี่ไปอยู่ไหน **กลุ่มที่สี่คือ** บัวในตม บัวในตมคือสอนไม่ได้ ในอดีตพวกบัวในตมนั้นเขาก็ประหารชีวิตไป หรือให้ไปอยู่นอกสังคมด้วยวิธีต่างๆ แต่ในยุคปัจจุบันบัวในตมจะอยู่ในเรือนจำเสียเป็นส่วนใหญ่ แล้วก็มีการกล่อมเกลียดัดนิสัย แต่คนที่เราเห็นๆ อยู่ก็จะมีสามกลุ่มเท่านั้นเอง

สิ่งสำคัญคือเราจะต้องเลือกคนที่มีคุณธรรมเข้ามาเป็นชนชั้นนำหรือคนที่ปกครอง อันนี้คือเป็นที่มาของพระราชดำรัสที่ผมได้อัญเชิญมา เพราะฉะนั้นเวลาที่ คุณจะเลือกคนมาเป็น ส.ส. เลือกมาเป็นรัฐมนตรี เลือกมาเป็นใครที่ มาปกครองคุณ คุณต้องเลือกคนที่เขาเป็นคนดี แล้วคนดีเป็นอย่างไรละ ก็คือดูว่าพฤติกรรมของเขาเป็นอย่างไร ถ้าเขาบอกว่าจะทำอะไรบางอย่าง แล้วคุณบอกเขาว่าไม่ควรทำ เขากลับบอกว่าเรื่องนี้กฎหมายไม่ได้ห้ามผม พวกนี้อย่าไปเลือกครับ เพราะคนพวกนี้คือคนที่อยู่ในกลุ่มที่สาม คือพวกบัวได้น้ำ ต้องเอากฎหมายมาจัดการ แล้วที่สำคัญคือตัวเขาเป็นคนที่ออกกฎหมายเอง

เพราะฉะนั้นในสังคมปัจจุบันควรบอกว่าไม่ให้ผู้มีอำนาจออกกฎหมายได้ จะต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเหมือนกับที่รัฐธรรมนูญมาตรา 77 ฉบับปี 60 กำหนดขึ้นมาว่าจะต้องรับฟังความเห็นของประชาชน นั่นก็คือเรื่องของนิติรัฐ

นิติรัฐคือการที่จะตรากฎหมายหรือออกกฎระเบียบทั้งหลาย จะต้องให้ประชาชนได้รับรู้ก่อน แต่การรับรู้ตรงนี้มันเป็นเรื่องของ

การสอน การบอกกล่าว การเล่าสู่กันฟังด้วย เป็นสิ่งที่เราได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันว่าอะไรควรทำ เพราะฉะนั้นสังคมที่จะเป็นสังคมนิติรัฐได้ หรือสังคมการมีส่วนร่วมจะต้องใช้คุณธรรมนำมาซึ่งความสงบสุขในสังคม แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งที่สำคัญมากที่สุดก็คือว่า การทำความดีนั้นเป็นเรื่องไม่ง่าย

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้รับสั่งในเรื่องของความดีและความถูกต้องว่า

“เราต้องกล้าและบากบั่นที่จะกระทำสิ่งที่ทราบว่าเป็นความดี เป็นความถูกต้องและเป็นธรรม”

สามคำนี้แหละครับคือสิ่งที่สังคมไทยจะต้องหาให้เจอ เราทะเลาะกันมาเยี่สิบปีเพราะเราบอกว่ากลุ่มนี้บอกว่าอันนี้ดี อีกกลุ่มหนึ่งบอกว่าไม่ดี เราต้องหาเวทีและเวลาคุยกันเพื่อกำหนด กฎ กติกา มารยาทด้วยกัน แล้วมาพูดกันว่าอะไรคือความดี เวทีสมัชชาคุณธรรมนี้แหละครับคือสิ่งที่เราจะมาคุยกัน ให้เห็นพ้องต้องกัน ตกผลึกในหมู่บ้าน ในองค์กร ในชุมชน ว่าเป็นความดีของพวกเรานะ ต่อไปนี้เด็กวัยรุ่นของพวกเราจะไม่ทำตัวเป็นเด็กแว้นแล้ว เพราะคนอื่นเขาเดือดร้อน เราจะหาทางออกให้กับเด็กด้วยการกระทำบางอย่าง นี่คือนสิ่งที่เราได้มานั่งคุยกัน ด้วยกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

หลักของการประพฤติคน

หลักของการประพฤติคน

=

ความดี

+

ความถูกต้อง

+

ความเป็นธรรม

ความดี

คือการกระทำที่เป็นประโยชน์กับผู้อื่น ช่วงที่ผ่านมาสังคมไทย ได้ถูกสอนในทางที่อาจจะไม่ถูกต้องนัก เราไปเอาตัวเราเป็นตัวตั้ง เราต้องรวยก่อน เราต้องมีฐานะก่อน เราต้องแข็งแรงก่อน แต่เราไม่เคยนึกถึงสังคม เพราะฉะนั้นเรื่องของการหาประโยชน์ส่วนตัว มากกว่าส่วนรวมมันจึงเกิดขึ้น แล้วก็เกิดการแย่งชิงทรัพยากรต่างๆ มากมาย มีการทะเลาะเบาะแว้งกัน

ความดีมันอยู่ที่การกระทำ ผมเชื่อว่าพวกเราที่มีลูกเคยสอนลูก ในเรื่องของความดีว่าอย่างไร ส่วนใหญ่ก็จะบอกว่า ลูกเอ๋ย ความดี นั้นคือสิ่งที่หนูทำแล้วหนูกลับมาเล่าให้แม่ฟังว่าหนูทำอย่างนี้ หนูไปบ้านเพื่อนกลับดึกเพราะหนูดูหนังสื่อสอบ นั้นล่ะครับบอกลูกได้ ว่านี่แหละคือความดี แต่ถ้าในทางตรงกันข้าม หนูไปไหนก็ไม่รู้แล้ว หนูกลับมาบ้านหนูไม่กล้าบอกแม่ว่าหนูไปเที่ยวไหนมา ไปเที่ยวกับ มา แล้วกลับบ้านช้า นั้นล่ะคือสิ่งที่ไม่ดี

ฉะนั้นแล้ว หลักตรงนี้เป็นหลักง่ายๆ ซึ่งเรามานั่งคิดว่าสิ่งใด ที่เราทำแล้วสามารถพูดกับทุกคนได้ว่า ผมทำอย่างนี้ ผมทำอย่างนั้น ฉนั้นทำอย่างนี้ ฉนั้นทำอย่างนั้น นั้นล่ะครับคือความดี แต่ถ้าคุณ ทำอะไรแล้วตัวเองรู้สึกกระหมัดกระหมื่นที่จะบอกหรือไม่อยากบอก หรือไม่ก็โกหกไปเลย นั้นล่ะครับคือความไม่ดี

สังคมเราต้องกล้าคิดกล้าบอกว่าอะไรคือสิ่งที่ถูกต้อง เหมาะสม
ตรงนี้พวกเราต้องช่วยกันคิด

ความถูกต้อง ได้แก่

- กฎหมาย
- วินัย
- จริยธรรม
- ศีลธรรมของศาสนา
- วัฒนธรรมของสังคม

ยกตัวอย่างเมื่อก่อนนี้ผู้หญิงไทยเรามีวัฒนธรรมประเพณีในเรื่องรักนวลสงวนตัว แต่ตอนหลังเริ่มเปลี่ยน นี่คือสิ่งที่เราต้องถามตัวเองว่าเหมาะสมไหม

จังหวัดพิจิตรเป็นจังหวัดที่เอาเรื่องนี้เข้ามากระทบต่อม
ความคิด ด้วยกรณีศึกษาเรื่องคุณแม่วัยใส และเห็นปัญหา
ร่วมกันที่จะแก้ไข โดยได้รวบรวมปัญหาที่อยากแก้ ความดีที่อยากทำ
แล้วก็ยกปัญหาเข้ามานั่งคุยกันอย่างเปิดอกในแต่ละกลุ่มคน
กลุ่มพ่อแม่ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มครูอาจารย์
กลุ่มนักเรียนชาย กลุ่มนักเรียนหญิงก็มานั่งคุยกันจนกระทั่ง
ตกผลึกว่าเราควรทำอะไร

กฎ กติกา มารยาทนั้นมีหลายระดับ เพราะฉะนั้นเวลาที่เร
พิจารณาดูแล้วถ้าเป็นเรื่องที่ผิดวัฒนธรรมประเพณีหรือศีลธรรม
เราจะไม่ทำ

ความเป็นธรรม

คือการได้เท่ากัน ประเทศไทยเราใช้คำว่า equality มาหมด
ตั้งแต่ น้ำท่วม ไม่ว่ายากดีมีจน ไม่ได้มองถึงความเดือดร้อนก็แจก

กันถ้วนหน้า พวกที่มีฐานะดีอยู่แล้ว เขาก็ไม่ได้สนใจ แต่คนที่ไม่มีจะกิน ห้าพันนั้นคือสิ่งที่มีคุณค่าและอาจจะไม่พอ นี่คือข้อเสียของคำว่า equality จึงมีแนวคิดระบบใหม่คือการแบ่งอย่างเท่ากันมาสู่เรื่องของความยุติธรรม ถ้าเราเปรียบเทียบก็เหมือนกับสังคมของคนที่มีมาแบ่งปันให้คนยากจนบ้าง มันก็เป็นการเฉลี่ยทุกข์เฉลี่ยสุขกัน ก็จะเป็นสิ่งที่เกิดความดีขึ้นมาว่าสังคมจะอยู่ร่วมกันได้

ต่อมาดูเรื่องของ การเสียสละ การอยู่ด้วยกันในสังคมด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา คือมีความเป็นคน เป็นคนดีขึ้น คำว่า caring and sharing ก็คือการเอื้อเฟื้อและแบ่งปันกัน เพราะฉะนั้นสังคมไทยต้องเริ่มคิด อย่าไปมองว่าเราได้ประโยชน์แล้วก็ถือว่าสังคมอยู่ได้ คนไหนที่มีอยู่แล้วก็เสียสละ จะเห็นว่าในขณะนี้รัฐบาลก็พยายามจะเชิญชวน การให้เบี้ยผู้สูงอายุ ใครที่มีแล้วก็บริจาคให้กับกองทุนคืนมา แล้วเขาก็จะไปจัดสรรเพิ่มขึ้น สมมติว่าคนไทยขณะนี้มีคนสูงอายุอยู่สิบล้าน สิบล้านได้คนละห้าร้อยก็ประมาณห้าพันล้าน แต่ถ้าเกิดมีคนเสียสละไม่เอาสักสองล้านคนก็จะมีเงินอีกประมาณร้อยล้านไปเพิ่มให้กับคนที่ยากไร้ อันนี้คือกระบวนการต่างๆ ที่จะมีการให้ความยุติธรรมหรือแบ่งปันช่วยเหลือกัน

คุณธรรม: ความดีที่มีอยู่ในใจที่ทำให้เกิดผลดีต่อผู้อื่น

คำว่าคุณธรรมที่สรุปได้ชัดเจนที่สุดก็คือท่านประธานองคมนตรี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ที่ท่านได้ปาฐกถาเมื่อวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2555 ท่านกล่าวว่า

- **คุณธรรมคือความดีที่มีอยู่ในใจที่เกิดผลดีกับผู้อื่น** ทุกคนมีความดีอยู่แล้ว แต่คุณใช้ความดีของคุณนั้นเพื่อตัวเอง นี่ไม่ถือว่าเป็นคุณธรรม แต่ถ้าเพื่อเอาความดีที่มีอยู่ในตัวคุณนั้นไปใช้กับผู้อื่น ไปให้กับสังคม อันนี้ถือว่าเป็นเรื่องของคุณธรรม
- **คนดีมีคุณธรรมคือ** คนซื่อสัตย์สุจริต คิดดี พูดดี ทำดี คิดตรง พูดตรง ทำตรง ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ไม่พลิกพลิ้วในคำพูดและการกระทำ รวมถึงต้องมีเมตตาช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก
- **ต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น** ไม่คดโกง ไม่ข่มเหงผู้ที่อ่อนแอกว่าหรือผู้หญิง ไม่ฉ้อราษฎร์บังหลวงและไม่ทุจริต
 เพราะฉะนั้นคุณธรรมนั้นเป็นการทำความดีที่มาจากจิตใจของตนเอง

จริยธรรม: ความประพฤติทางกายและวาจาที่แสดงออกถึงธรรมะที่มีอยู่ในใจ

ความแตกต่างของคำว่าคุณธรรมและจริยธรรม คือ

คุณธรรม: เป็นธรรมะที่ควบคุมพฤติกรรมทางกาย วาจา ใจ

จริยธรรม: ไม่สามารถควบคุมจิตใจได้ ควบคุมได้แต่เพียงวาจาและกายเท่านั้น

เพราะฉะนั้นเรื่องของจริยธรรมจึงสรุปว่าเป็นเรื่องการทำ ความดีจากคำแนะนำหรือคำตักเตือน

วินัย: บังคับให้ทำความดี

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทไว้ว่า

“ท่านทั้งหลายซึ่งมีความรู้ ความคิด สติปัญญา สามารถที่จะสร้างประโยชน์ต่างๆ ได้พร้อมมูลอยู่นี้ ถ้าขาดวินัยก็อาจปล่อยตัวปล่อยใจให้เป็นไปตามความสะดวกสบาย ทำให้สูญเสียประโยชน์ที่พึงได้ไปเปล่าๆ เท่ากับได้เบียดเบียนทำลายตนเองและทำลายผู้อื่นให้เสียหายด้วยอย่างน่าตำหนิที่สุด เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นที่ทุกคนจะต้องใช้วินัยบังคับ คือบังคับให้ทำความดี ความเจริญให้แก่ตน และเพื่อแผ่ความคิดความเจริญนั้นแก่ผู้อื่นพร้อมกันไปด้วย”

เพราะฉะนั้นสิ่งสำคัญที่ทุกคนจะต้องทำก็คือใช้วินัยบังคับให้ทำตาม เราจะเห็นว่าเรื่องของวินัยเป็นเรื่องของการบังคับให้ทำความดี เมื่อถึงตรงนี้ท่านคงจะพอยกออกได้ว่าคำว่าคุณธรรม จริยธรรม และวินัยนั้นมีความเหมือนหรือมีความต่างกันอย่างไร คุณธรรมนั้นเป็นความดีในจิตใจ จริยธรรมเป็นคำแนะนำและตักเตือน วินัยนั้นเป็นการบังคับให้ทำความดี ในเรื่องของจริยธรรมเป็นเรื่องของการควรทำไม่ควรทำ แต่ส่วนวินัยนั้นก็คือถูกบังคับว่าต้องทำ อาจจะเป็นวินัยหรือกฎหมายก็ได้

ขณะนี้กฎหมายออกมาด้วยเรื่องของคำตักเตือนที่เป็นระบบที่เราเรียกว่า Code of Conduct ซึ่งออสเตรเลียเอามารวมหมดเลยว่าคุณสมบัติของคนควรจะเป็นอย่างไร กฎหมายว่าอย่างไร คู่มือแนวปฏิบัติว่าอย่างไร ก็จะบอกเป็นอันเดียวกัน

และนอกจากนั้นก็มีคำแนะนำที่เรียกว่า Guide to Code of Conduct อธิบายด้วยว่าความประพฤติที่เหมาะสมของคนในสังคมควรเป็นอย่างไร เราจะต้องประกาศต่อสาธารณะด้วยว่าในกลุ่มของเรานั้นจะทำอย่างนี้เพื่อให้สังคมช่วยกันตรวจสอบ

วิธีการกำหนดมาตรฐานจริยธรรมที่ถูกต้องก็จะบอกว่าความดีของเจ้าหน้าที่ของรัฐคืออะไร ความถูกต้องคืออะไร ความเป็นธรรมคืออะไร

ความเป็นธรรมนั้นหมายถึงการใช้อำนาจรัฐ นอกจากความคิดในเชิงคุณธรรมแล้วก็จะบอกหลักปฏิบัติด้วย สิ่งที่สำคัญคือเขาจะบอกว่าแนวทางการปฏิบัติตามมาตรฐานจริยธรรมเป็นอย่างไร พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทไว้ซึ่งผมคิดว่าเป็นสิ่งที่น่าคิดมาก

“ในการดำเนินชีวิตของเราต้องข่มใจ ไม่ทำในสิ่งที่รู้สึกด้วยใจจริงว่าชั่วว่าเสื่อม ต้องฝืนต้องค้ำความคิดและความประพฤติทุกอย่างที่รู้สึกว่าขัดต่อธรรมะ เราต้องกล้าและบากบั่นที่จะกระทำสิ่งที่เราทราบว่าเป็นความดี เป็นความถูกต้อง และเป็นธรรม”

มนุษย์เราจะมีตัวสำคัญที่เป็นตัวร้ายอยู่ในใจของเราก็คือกิเลส กิเลสนั้นคือรัก โลภ โกรธ หลง ยิ่งเป็นผู้ใหญ่ที่มีอำนาจมากก็จะมีมาก เราจึงควรข่มกิเลสด้วยการให้ความรู้ ให้มีปัญญา ปัญญาก็คือเรื่องของความรู้ และสติ สิ่งสำคัญที่สุดซึ่งทุกคนจะต้องทำโดยเฉพาะคนที่มีอำนาจอยู่ในสังคมคือจะต้องควบคุมความประพฤติ

ของตัวเองให้ได้ นั่นคือการกลับไปสู่พื้นฐานเดิม คือการควบคุมจิตใจ ให้เป็นมนุษย์ ถ้าเมื่อใดเราไม่ควบคุมจิตใจให้เป็นมนุษย์ เราก็จะ ลงไปอยู่ต่ำกว่าความเป็นมนุษย์ ต่ำมากต่ำน้อยก็แล้วแต่พฤติกรรม ของตัวเรา

กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมของเรานั้นเราจะส่งเสริมการกวาดชั้น วินัย ส่งเสริมจริยธรรม และพัฒนาด้านคุณธรรม สุดท้ายก็คือการ ป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน

นี่คือสิ่งที่ผมสรุปกิจกรรมที่เราทำทั้งหมด คือความเป็นมนุษย์ นั่นเอง

ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

หมายถึง การที่มนุษย์รู้จักใช้ สติปัญญารักษาคุณธรรม (ความดี) ต่างๆ ไว้ในการดำเนินชีวิต

สิ่งที่จะต้องทำก็คือการควบคุมจิตใจและควบคุมพฤติกรรม
ของตัวเองให้ได้ ทั้งหมดนี้คือเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม เป็นสิ่งที่
เราเอามาใช้ในตัวแผนแม่บทฯ ของเรา โดยเราจะนำเอาหลักศาสนา
ที่ท่านนับถือมา ศาสนาไหนสอนอย่างไรเราจะดึงเข้ามาเป็นคำสอน
ต่อมาก็คือเรื่องของพระราชบัญญัติหรือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ที่ดึงเข้ามาใช้

และสุดท้ายก็คือการแนะนำตักเตือนโดยประเพณีอันดีงามของ
คนไทย

ทั้งหมดนี้ก็กลับมาสู่แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ซึ่งมี
คณะกรรมการชุดนี้เป็นธูการว่าเราต้องการที่จะเสริมสร้าง ที่แรกใน
แผนแม่บทฯ เราไม่ได้พูดถึงคุณธรรมสี่ประการ แต่หลังจากที่มีการ
พูดจากัน ศูนย์คุณธรรมฯ (องค์การมหาชน) ก็ไปรวบรวมมา ถามว่า
สี่ข้อนี้มาจากไหนก็ขออนุญาตเล่าให้ฟังสั้นๆ ว่า ศูนย์คุณธรรมฯ ไป
สรุปแล้วให้นักวิชาการไปค้นคว้าว่าพระบาทสมเด็จพระปรเมนท
รมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ท่านได้สอนอะไรคนไทย

สิ่งที่พระองค์ท่านทรงสอนคนไทยนั้น สิ่งแรกคือ พอเพียง สอง
วินัย สาม ความรับผิดชอบ สี่ ซื่อตรง อันที่ห้าคือจิตอาสา ทีนี้
หลังจากที่ปรึกษากันในคณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมก็สรุปว่า
ไม่ยากให้มันมากนัก วินัยกับความรับผิดชอบต่อเป็นเรื่องเดียวกัน
ถ้าคนที่มีความรับผิดชอบก็จะเป็นคนที่มีวินัย อันที่สองคือคำว่า
ซื่อตรง คนไทยไม่ค่อยเข้าใจก็เลยเอาคำว่าสุจริตเข้ามา

เพราะฉะนั้นสิ่งที่เราเอามาใช้เป็นสิ่งที่พระบาทสมเด็จพระ
พระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้ทรงสอนคนไทย

มาตลอดเจ็ดสิบปีและเป็นสิ่งที้นำไปสู่คุณธรรม สำคัญที่สุดก็คือการเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน คนไทยต้องเปลี่ยนความคิดจากการที่เรามองประโยชน์ส่วนตัว คือการมองความร่ำรวยส่วนตัว มาสู่การสร้างสังคมที่ดี และทำให้เป็นมรดกกับลูกหลานของเรา ถ้าเรายังสู้กัน ฉันจะเอาเงิน ฉันจะเอาลาภ ปัญหาตลอดเจ็ดสิบปีล้านเกิดขึ้นเพราะลักษณะพวกนี้ ถ้าไม่มีความโลภ ถ้าไม่มีความเอาเปรียบ เรื่องนี้ก็ไม่เกิดขึ้น ฉะนั้นแล้ว การที่เราต้องเอาเรื่องคุณธรรมกลับเข้ามาคุยกันในกลุ่มคนต่างๆ ของเรานั้นจำต้องช่วยกัน

สิ่งที่เราต้องการนั้นเป็นไปตามแผนแม่บทฯ ของประเทศในการพัฒนายุทธศาสตร์ 20 ปี สิ่งสำคัญคือการปลูกฝังระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของคนไทย ค่านิยมนั้นเป็นเรื่องที่มีความชัดเจน ไม่มีเทา แต่สิ่งสำคัญคือจะต้องมีความเชื่อในสิ่งที่จะทำให้คนมีค่านิยม เราจะต้องสร้างให้เขาเชื่อว่าเขาจะต้องทำเหมือนกับที่เรากำลังทำอยู่ขณะนี้

เพราะฉะนั้น เราก็จะเปลี่ยนจากความเชื่อตัวนั้นเป็นกระบวนการทัศน์ กระบวนทัศน์ตัวนี้เราเรียกว่าคุณธรรม คุณธรรมจะทำให้เราเกิดความคิดที่ดี ถ้าคิดในเรื่องของความพอเพียง เวลาจะซื้อของ เราก็จะมีการปฏิบัติที่คิดแล้วว่าอันนี้ควรซื้อหรือไม่ควรซื้อ เรามีกำลังซื้อหรือไม่กำลังซื้อ เราซื้อมาแล้วจะใช้ไม่ใช้ นี่คือความคิดอย่างรอบคอบ คือหลักของความพอเพียง พอประมาณ มีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกัน

นอกจากเราจะให้เขามีคุณธรรมแล้ว เราก็จะต้องมีบรรทัดฐานของสังคมที่เรียกว่ามาตรฐานจริยธรรม นั่นก็คือ ทำให้เขาเกิดพฤติกรรมที่ดี นี่คือนี่สิ่งที่สังคมในทุกองค์กรและองค์กรคุณธรรมทั้งหมด

นั่นพยายามหาค่านิยมให้เจอ ค่านิยมก็คือความพอดี และต้องพยายามหาออกมาให้ได้ ให้เขาเชื่อ แล้วเขาจะมีความคิดที่ถูกต้อง ในขณะที่เดียวกันก็ต้องมีกฎกติกาของสังคม อย่างเช่น บุรีรัมย์ เขามีปัญหาเรื่องคอนเสิร์ตล่ม เขาก็มีการเชิญชวนให้ออกความคิดเห็น แต่สุดท้ายเขาก็มีมาตรการที่ค่อนข้างแรงคือ ถ้าบ้านไหนทำให้คอนเสิร์ตล่ม บ้านนั้นต้องชดใช้ค่าคอนเสิร์ตทั้งหมด ก็แสนก็ต้องใช้ มันก็ทำให้เกิดมาตรการป้องกัน

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร ได้ทรงพยายามเน้นเรื่องของจิตอาสา เมื่อคุณมีจิตอาสาที่จะได้อย่างอื่นตามมาด้วย ความพอเพียงก็จะเกิด รู้จักแบ่งปันคนอื่น

คุณค่าของมนุษย์

การแสดงออกที่ดีงาม กาย วาจา ใจ ทำดี พูดดี คิดดี
การพัฒนาจิตใจให้สูงขึ้น มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์
ประพฤติตนเป็นแบบอย่าง คนดี มีคุณธรรมความดี
พูดจาไพเราะ สุขภาพ อ่อนหวาน แต่งกายเหมาะสม
จิตใจอ่อนโยน เมตตากรุณา เสียสละเพื่อส่วนรวม
ไม่เห็นแก่ตัว ไม่ก้าวร้าว ไม่เอาเปรียบผู้อื่น
ปลูกฝังสิ่งดีงามให้กับเด็ก (คนรุ่นหลัง) เพื่อให้เป็น ‘คนดี’

ที่ผ่านมามากคนไทยมองข้ามประการสุดท้าย ‘ปลูกฝังสิ่งดีงามให้กับเด็กเพื่อให้เป็นคนดี’ ไป คือเราไม่ค่อยนึกถึงเรื่องอื่น เรานึกถึงแต่ตัวเอง ถ้าเราทะเลาะกันอย่างนี้ก็อยู่อย่างนี้ไปตลอด แล้วลูกหลานเราจะอยู่อย่างไร ดังนั้นเราจะต้องปลูกฝังคุณธรรมความดีให้กับเด็ก แต่ต้องยอมรับว่าคนไทยมีเวลาสอนลูกน้อยมาก เรามักจะทิ้งภาระให้โทรทัศน์สอนบ้าง ให้พี่เลี้ยงสอนบ้าง อยากจะให้พวกเรามีเวลาอยู่กับลูก แล้วก็ให้ข้อคิดที่ดีแก่ลูก ทำให้ลูกมีคุณธรรมความเป็นมนุษย์มากขึ้น ได้วันละเรื่องสองเรื่องก็ยิ่งดี

การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้น สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายกตรัสว่า

“มนุษย์นั้นจะต้องรู้จักใช้สติปัญญารักษาความดี
ไว้ในการดำเนินชีวิต”

การเป็น ‘คนเต็มคน’ ก็คือเรื่องของสัตบุรุษ ท่านที่เป็นข้าราชการ ต่อไปนี้คำว่าสัตบุรุษจะเข้ามาในชีวิตท่าน คนที่จะเป็นหัวหน้าหน่วยราชการจะต้องผ่านการเป็นสัตบุรุษ

“การเป็นคนเต็มคนเพื่อเป็นสมาชิกที่ดีและมีคุณค่า
อย่างแท้จริงของมนุษยชาตินั้น บุคคลควรมีสัจปฐิ
ธรรม 7 อันเป็นธรรมะของคนดีหรือคนที่แท้”

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต)

สัปปริสธรรม 7 (สัตบุรุษ)

- ธัมมัญญูตา คือ รู้จักเหตุ
- อัตถัญญูตา คือ รู้จักผล
- อัตตัญญูตา คือ รู้จักตน
- มัตตัญญูตา คือ รู้ประมาณ รู้จักพอดี (พอเพียง)
- กาลัญญูตา คือ รู้กาล รู้เวลาอันเหมาะสม (กาลเทศะ)
- ปริสัญญูตา คือ รู้ชุมชน รู้จักถิ่น มีระเบียบ วัฒนธรรม ประเพณี
- ปุคคลัญญูตา คือ รู้บุคคล รู้จักและเข้าใจความแตกต่างของคน

ท่านต้องมีความตระหนักรู้ใน 7 เรื่อง ถึงจะเป็นหัวหน้าส่วนราชการได้ ส่วนนี้จะอยู่ในแผนปฏิรูป เราเน้นจุดนี้เพราะความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์สอดคล้องกับแผนแม่บทของเรา ซึ่งก็คือเรื่องของความพอเพียง โดยการมีภูมิคุ้มกันคือการรู้กลบหนอกของสังคม รู้กาล รู้ชุมชน รู้บุคคล เพราะฉะนั้นจะสรุปได้ว่าเศรษฐกิจพอเพียงคือ การปรับเปลี่ยนให้เรากลับมาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั่นเอง

สิ่งที่ต่างชาตินิยมรับอีกอย่างหนึ่งก็คือ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นจะช่วยยุติความโลภของมนุษย์ได้

การสร้างคุณธรรม

ตั้งแต่โบราณมาเราใช้คำสอนของผู้นำหรือผู้ก่อตั้งสังคมเป็น คนสอน บางครั้งท่านอาจจะสอนเป็นกลอนต่างๆ เหมือนอย่างที่ ผมยกเอาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมา ท่าน ก็สอนไว้ด้วยบทกลอน แต่สิ่งที่สอนอีกอย่างหนึ่งแล้วเราไม่ค่อยได้ ให้ความสนใจคือบทเพลง เมื่อครู่มีน้องเขามาขับกล่อมเสภา เพราะ หรือไม่ครับ แต่อยากให้ข้ามความเพราะนั้นไปสู่สาระของคำร้อง สิ่งพวกนั้นคือสิ่งที่จะแทรกเรื่องของคุณธรรม จริยธรรมของคนไทย ในสังคมได้ ผมฟังว่าเพราะและผมพยายามค่อยๆ จับในทุกคำที่พูด ทุกคำนั้นเป็นสิ่งที่ดี

แล้วถ้าเกิดถามว่าคุณธรรมจริยธรรมของคนไทยอยู่ที่ไหน ก็อยู่ในเพลงชาติ ทั้งหมดนี้ของคนไทยทั้งนั้น ท่านลองเอาไปสอน ลูกสอนหลานให้ร้องเพลงชาติไทย แล้วเอาเนื้อร้องเข้าไปสู่ความ ประพฤติ สังคมไทยจะดีขึ้น นี่ก็คือสิ่งที่เขาสอนกันมา ท่านที่อยู่ใน สถาบันตำรวจ เพลงมาร์ชตำรวจนั้นสอนจริยธรรมตำรวจ ถ้าท่าน เอาเพลงต่างๆ ที่เป็นเพลงสถาบันที่ผู้นำองค์กรเขาสร้างไว้แล้วทำ ตามนั้น สังคมนั้นไม่ต้องไปหาจรรยาบรรณอื่นๆ

การใช้หลักคำสอนศาสนานั้น สิ่งที่แผนแม่บทฯ เอามาใช้ตรงๆ เลยคือเรื่องของความพอเพียง เดี่ยวจะมีหนังสือเล่มหนึ่งที่จะออกมา บอกว่าในแต่ละคุณธรรมมีหลักคำสอนของศาสนาต่างๆ ว่าอย่างไร เราก็จะเหมือนมีเมนูอาหาร นับถือศาสนาไหนก็ดึงมาใช้ แล้วก็ เป็น วัตรปฏิบัติของท่านเพื่อเป็นการสร้างความดี

ต่อมาเป็นเรื่องของการวิจัยวิชาการ เวลาที่ท่านทำยุทธศาสตร์ จะมีค่านิยมหลักที่เขาเรียกว่า Core Value แต่สิ่งที่เรากำลังจะหาขณะนี้ก็คือหาค่านิยมร่วม เพราะว่าสิ่งที่จะเปลี่ยนแปลงความคิดคนได้นั้น สิ่งที่สำคัญจะต้องสร้างความเชื่อ เมื่อเชื่อแล้วเขาถึงจะเริ่มลงมือ ลงมือแล้วเห็นว่าได้ผลจริงก็จะเริ่มจดจำ จดจำแล้วก็ทำจนเป็นวิถีชีวิต เหมือนที่เราพูดกันว่าเป้าหมายสูงสุดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น สุดท้ายเราต้องเอาหลักเศรษฐกิจพอเพียง พอประมาณ มีเหตุ มีผล มีภูมิคุ้มกัน มีความรู้ควบคู่คุณธรรมนั้นเข้าไป ทำจนกระทั่งเป็นวิถีชีวิตของเรา นั่นคือเป้าหมายที่เราจะต้องสร้าง เพราะฉะนั้นกระบวนการที่เราพยายามจะทำให้เราก็ใช้สิ่งคมมาสอน เรียกว่าระเบิดจากข้างใน คือการใช้กระบวนการมีส่วนร่วม

- ครองตน
- ครองคน
- ครองงาน

“ปัญหาที่อยากแก้”
 “ความดีที่อยากทำ”

“ระเบิดจากข้างใน”

กระบวนการ “ระเบิดจากข้างใน”

รวมกลุ่มคนที่เห็นปัญหาหรือมีแนวคิดตรงกัน

ระดมสมอง: กระบวนการมีส่วนร่วมที่เท่าเทียมกัน

ความบกพร่อง: ปัญหาที่อยากแก้ ความดีที่อยากทำ

ความดีงาม: คุณลักษณะที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์

กำหนดมาตรการ: Plan Do Check Action (PDCA)

“มาตรฐานการทำดี: Do & Don't”

ในแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาตินั้นเราจะเปลี่ยนแนวคิดของการสอนคุณธรรมใหม่ สิ่งที่สำคัญก็คือผู้นำองค์กรนั้นจะต้องเป็นแบบอย่าง สนับสนุน เพื่อให้มีการหาค่านิยมร่วมกันหรือความดีร่วมกันนั่นเอง ผู้บังคับบัญชานั้นจะต้องแนะนำในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม วินัย เราแนะนำเรื่องของ พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา และมาตรการนั้นก็คือคำสอนทางศาสนา ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หรือพระบรมราโชวาท สุดท้ายก็คือเรื่องของวัฒนธรรมประเพณี

กระบวนการนั้นเราเอาคน 3 กลุ่มเข้ามานั่งคุยกัน เพื่อให้รู้ว่าเราจะต้องมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน แลกเปลี่ยนด้วยประเด็นเพื่อให้เกิดพฤติกรรมพอดนพองาม ปัญหาที่อยากแก้ ความดีที่อยากทำ ช่วยกันระดมสมอง ทุกอย่างก็คือกฎระเบียบ แต่เราเอามาเรียนรู้กันแล้วทำให้เกิดการระเบิดจากข้างใน ซึ่งสิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่ผมคิดว่า เป็นแนวทางที่จะต้องเริ่มทำให้มากที่สุด เราจะทำเรื่องระเบิดจากข้างในนั้นด้วยการรวมกลุ่มคนที่เห็นปัญหาหรือมีแนวคิดตรงกัน มี

การระดมสมองอย่างเท่าเทียมกัน เราทุกคนจะต้องมีสิทธิเท่าๆ กัน ความตึงตังนั้นเราอาจจะมองได้ 2 อย่าง คือสิ่งที่พึงประสงค์ และ สิ่งที่ไม่พึงประสงค์ ความไม่พึงประสงค์ก็คือ อย่างเช่น การทะเลาะเบาะแว้งกันในชุมชน เราก็มานั่งคิดว่าเราทะเลาะจากอะไร ต่อไปนี้ เราจะไม่ทะเลาะกัน เราจะทำอย่างไร แต่สิ่งสำคัญที่อยากจะย้ำเรื่องของการแสวงหาคุณธรรมนั้นไม่ใช่การที่เราเอาความไม่ดีของคนอื่น มาว่า ขอให้มองจากตัวเอง แล้วก็เริ่มจากเรา เพราะฉะนั้นสิ่งพวกนี้คือสิ่งที่คิดกันเอง เพื่อจะกำหนดเป็นมาตรฐานที่จะเอามาใช้ แล้วก็เกิดมาตรฐานความดีออกมา ผลดีของการที่ระเบิดจากข้างในก็คือ ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริงกัน ว่าบางครั้งเราทำโดยที่เราไม่รู้ เราก็ได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกัน

ใช้เหตุผลของการเป็นมนุษย์ มนุษย์คือคนที่มีเหตุผลคุยกันได้ สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือเราจะคิดได้ด้วยตัวเอง หรือที่เราเรียกว่า ระเบิดจากข้างใน อันสุดท้ายก็คือเรายอมรับข้อยุตินั้น เพราะเราคิดได้เอง

สรุปแนวคิดในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

- การกำหนดค่านิยมร่วมกันและบรรทัดฐานของคนในสังคมและองค์กร
- ร่วมกันกำหนดมาตรฐานจริยธรรมของคนในสังคมและองค์กร การปลูกฝังสั่งสอนผ่านกระบวนการกล่อมเกลาทางสังคม
- การเป็นแบบอย่างที่ดี (กระจก) ของชนชั้นนำในสังคม เช่น ผู้นำ ผู้บริหาร ผู้ใหญ่

- สร้างพลังทางสังคมเพื่อปฏิเสธคนฝ่าฝืนมาตรฐานจริยธรรมหรือที่ไม่ปฏิบัติตามกติกา

สิ่งที่สำคัญคือถ้าเป็นหน่วยงานจะต้องพยายามให้ความช่วยเหลือ หมายถึงหน่วยงาน เช่น บริษัท หรือส่วนราชการ แต่ทั้งหมดนั้นตัวสำคัญที่สุดคือความมุ่งมั่นและผูกพันของผู้หน้าที่ต้องเป็นแบบอย่างและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และในแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมนั้น ให้พวกเราช่วยกันคิด ช่วยกันทำ แล้วกำหนดมาว่า ผู้นำองค์กร ผู้นำชุมชน จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสังคมให้ได้

“ผู้นำ”

“ปัจจัยแห่งความสำเร็จ”
“Leadership Commitment”

เป็นแบบอย่างในเรื่องความดี

ให้ความรู้และสนับสนุน

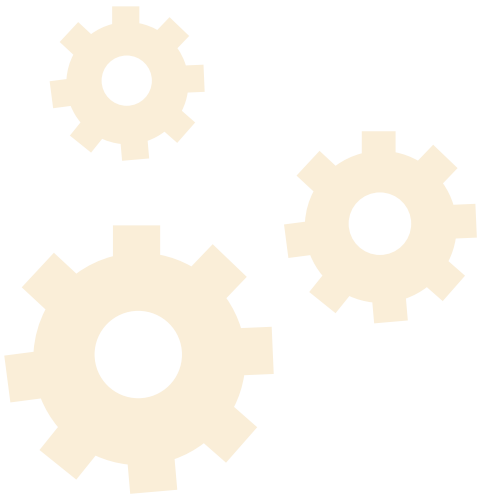
ดำรงความมุ่งมั่นอย่างต่อเนื่อง

“เป็นแบบอย่าง สนับสนุนอย่างต่อเนื่อง”

ฉะนั้นแล้วองค์ประกอบในการสร้างคุณธรรมให้กับสังคม นั้นจะต้องมีการแสวงหาความรู้อย่างที่เรารู้กันว่าความรู้ควบคู่คุณธรรม นั่นคือส่วนสำคัญ คุณธรรมมุ่งไปสู่ความดีงามที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น สุดท้ายคือเรามีความรักและผูกพันด้วยความเป็นมนุษย์ด้วยกัน

ทั้งหมดนี้ผมได้ใช้เวลาครบถ้วนตามที่ให้ผมดำเนินการมา ผมคิดว่าสิ่งสำคัญก็คือคิดดี สำนึกดี ทำดี ประเทศไทยก็จะมี ความเจริญ ทุกท่านตั้งแต่เดินออกจากห้องนี้ไปตั้งปณิธานกับตัวเอง ว่าทำดีไม่ต้องเดี๋ยว อยากทำอะไรทำเลย ไม่ใช่ว่ารอพรุ่งนี้ อะไรที่เป็นเรื่องดีทำเสีย สิ่งที่เราเคยทำไม่ดี เราตั้งใจว่าเราจะไม่ทำ ในสิ่งที่มันไม่ดี ไม่ดีก็คือทำให้คนอื่นเขาเดือดร้อน ผมขอจบการ บรรยายเพียงเท่านี้

ขอบพระคุณมากครับ

หนังสือความรู้ :
การส่งเสริมคุณธรรมตามหลักการระเบิดจากข้างใน

โดย พลอากาศเอกวีรวิท คงศักดิ์
ประธานอนุกรรมการขับเคลื่อนแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ

ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่ : ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)
เลขที่ 69 อาคารวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล (CMMU)
ชั้น 16-17 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงสามเสนใน เขตพญาไท
กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ 0-2644-9900 โทรสาร 0-2644-4901
Website : www.moralcenter.or.th

ที่ปรึกษา : นายสิน สีสอน ผู้อำนวยการศูนย์คุณธรรม
คณะผู้จัดทำ : เจ้าหน้าที่ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)
นายประมวล บุญมา
นางสาวภัททิรา วิริยะสกุลธรรม
นางสาวจีระวรรณ บรรเทาทุกข์
นายบุญญานนท์ ศรีโท
นางสาวอสมมา ปัทมะสังข์
นางรติกร ว่างวงศ์
นางสาวกมลวรรณ จันคำสี

เรียบเรียงและออกแบบรูปเล่ม : บริษัท ชวนทำ จำกัด
81 ซอยโชคชัยสี่ 46 ถนนโชคชัยสี่ แขวงลาดพร้าว เขตลาดพร้าว
กทม. 10230
โทรศัพท์ 0-89-144-4717, 0-86-338-5156

ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)

69 อาคารวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล
(CMMU) ชั้น 16-17 ถนนวิภาวดีรังสิต

แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

โทรศัพท์ 0-2644-9900 โทรสาร 0-2644-4901-3

www.moralcenter.or.th

Facebook : moral centre, moral spaces